

ASOCIAȚIILE PATRONALE INDUSTRIALE DIN ROMÂNIA DUPĂ PRIMUL RĂZBOI MONDIAL (1918-1930)

I. Formarea Uniunii Generale a Industriașilor din România și începuturile activității ei

Asociațiile patronale s-au născut din nevoia resimțită de întreprinzătorii dintr-o anumită ramură industrială, sau o anumită zonă economico-geografică, de a-și coordona eforturile în vederea apărării intereselor lor, atât în relațiile cu organele statului, cât și în raporturile cu organizațiile reprezentative ale salariaților, cu sindicatele, mai ales.

Având la început o sferă de acțiune limitată - profesională sau regională -, uniunile patronale și-au dat curând seama de necesitatea constituirii unui organism la scară națională care să apere interesele globale ale industriașilor, având posibilitatea să intervină pe lângă cercurile guvernamentale în elaborarea politicii economice. Astfel s-a constituit, în anul 1903, Uniunea Generală a Industriașilor din România (U.G.I.R.), prin care, până la primul război mondial, întreprinzătorii au elaborat o formulă instituționalizată pentru a proteja interesele industriei românești, aflată în plină dezvoltare, dar care avea totuși nevoie de o serie de măsuri de ocrotire din partea statului¹.

Nevoită să-și întrerupă activitatea în timpul războiului, Uniunea a inițiat acțiuni dinamice imediat după încetarea ostilităților, la 13 noiembrie 1918, când președintele U.G.I.R., Ștefan Cerkez, a chemat industriașii să-și concentreze acțiunile în vederea refacerii economiei distruse de război. Adunarea generală a U.G.I.R., întrunită în luna decembrie 1918, a și întocmit un memoriu către guvern prin care pretindea despăgubiri pentru pagubele suferite în timpul războiului și restituirea utilajelor și instalațiilor rechiziționate de forțele armate². Datorită acestor insistențe, deja în cursul anului 1919 industriașii români și-au recuperat o parte din utilaje, precum și un avans de 10 milioane lei asupra despăgubirilor de război³. Reutilizarea industriei a continuat în ritm accelerat în anul 1920, când "Uniunea a trebuit să ducă o luptă grea împotriva industriașilor improvizați și a speculanților, încercând să salveze o parte din materiale în folosul adevăraților industriași, în special pentru cei sărăciți de război"⁴.

¹ Chr. Staicovici, *Istoricul celor 25 de ani de existență a Uniunii Generale a Industriașilor din România (1903-1928)*. București, 1929, p. 6.

² Arhivele Statului București, Fond Uniunea Generală a Industriașilor din România (U.G.I.R.), Ds. nr. 13/1923, fasc. 4, f.5.

³ Chr. Staicovici, op. cit., p. 32-33.

⁴ *Idem*, p. 34-35.

Inflația și devalorizarea accelerată a leului au fost alte consecințe grave ale războiului, față de care U.G.I.R. a ținut să ia atitudine în memoriul comun adresat guvernului împreună cu Consiliul General al Sfatului Negustorești și Societatea Negustorilor Angroșiști, la 29 noiembrie 1921, propunând ca remediu decretarea moratorului asupra plății datoriilor externe, abrogarea impozitului pe capital și reducerea anumitor categorii de impozite, respectarea dispozițiilor legii pentru încurajarea industriilor naționale⁵.

Dificultățile uriașe cu care trebuia să se confrunte industria românească în primii ani postbelici au învederat însă faptul că acțiunile tuturor întreprinzătorilor trebuiau coordonate, mai ales că patrimoniul industrial al noilor provincii unite cu România era considerabil, sporind în mare măsură potențialul economic al țării, dar și complexitatea problemelor ce trebuiau rezolvate. Congresul industriei mari, convocat de Ministerul de Industrie și Comerț în ianuarie 1921, a constituit un prilej real pentru încheierea legăturilor între oamenii de afaceri din toate părțile țării. Cu această ocazie, industriașii din noile provincii au fost invitați să viziteze fabricile mai însemnate ale Vechiului Regat și să se informeze asupra calităților anumitor produse industriale⁶.

În acest fel, U.G.I.R. a început demersurile pentru realizarea unui obiectiv de seamă, și anume ca "după înfăptuirea unității naționale, industriașii să-și strângă rândurile în tot cuprinsul României Mari"⁷. În acest scop, U.G.I.R. a luat legătura cu asociațiile patronale similare din celelalte zone ale țării, precum și cu fiecare întreprindere în parte, "pentru a forma astfel un bloc peste care nici factorii de guvernământ și nici cei legislativi să nu poată trece cu ușurință". Reprezentarea tuturor industriașilor printr-un singur organ central urma să aibă o dublă utilitate: "întâi pentru industriași, căci prin unirea forțelor vor putea mai ușor să-și apere interesele față de alte clase economice; al doilea pentru stat, care va putea recurge în orice împrejurare la un organ reprezentativ al întregii industrii"⁸. Urmând aceste argumente, numeroși industriași din părțile alipite s-au înscris în U.G.I.R., între ele numărându-se și marile uzine de la Reșița.

Scopul U.G.I.R. nu era însă acela de a crea un organism hipercentralizat, cu o structură monolitică și un stil de activitate rigid. Dimpotrivă, organizarea verticală, pe plan național, urma să fie dublată, în primul rând, de rețeaua asociațiilor și sindicatelor specializate pe ramuri de activitate. În al doilea rând, se avea în vedere "desăvârșirea organizării industriașilor pe provincii sau regiuni, pentru rezolvarea chestiunilor cu caracter local care nu puteau privi pe industriașii întregii țări. De aceea tendința era ca uniunile deja existente să continue să dăinuiască și mai departe, iar în provinciile în care nu existau, ele să fie înființate, urmând ca Uniunea Generală să reprezinte numai interesele cu caracter de abso-lută generalitate, în special în raporturile dintre industrie și stat"⁹.

⁵ Arh. Stat. București, Fond Președinția Consiliului de Miniștri, Ds. nr. 27/1921, f. 523-528.

⁶ Chr. Staicovici, op. cit., p. 40.

⁷ *Ibidem*, p. 41.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

II. Activitatea asociațiilor patronale regionale și procesul de aderare la U.G.I.R.

Organizațiile industriașilor din Transilvania și Banat, Bucovina și Basarabia s-au adaptat repede la condițiile economice concrete ale României întregite și, pierzând contactul cu vechile organizații patronale, au continuat să-și susțină interesele în cadrul unor asociații cu caracter regional sau profesional. Cele mai importante uniuni patronale cu caracter regional erau: Asociațiunea Fabricanților din Banat, cu sediul la Timișoara, Asociațiunea Întreprinderilor Industriale din Arad, Uniunea Industriașilor Transilvăneni (Brașov), Uniunea Patronilor din Târgu-Mureș, Uniunea Industriașilor din Oradea Mare. În Cluj existau chiar două organizații ale întreprinzătorilor, și anume Asociația Patronilor din Cluj și Asociația Marilor Industriași din Cluj, care reprezentau de fapt și interesele oamenilor de afaceri din orașul Satu Mare și din împrejurimi.

Concomitent, a început procesul de grupare a producătorilor pe ramuri de activitate, Furnizorii de energie electrică s-au organizat printre primii, constituind în anul 1920 Reuniunea Uzinelor Electrice din Teritoriile Alipite. Președinte al Reuniunii a fost ales Siegmund Dachler, directorul uzinelor din Sibiu, cunoscut specialist în probleme energetice, care în anul 1921 a elaborat un amplu Proiect de electrificare a Transilvaniei, preconizând imbinarea tuturor resurselor combustibile și hidraulice în vederea soluționării crizei de energie. Alte sindicate profesionale influente s-au constituit în Asociația Industriașilor Grafici, Uniunea Forestieră din Ardeal și Banat și Uniunea Întreprinderilor Miniere și Topitoare din Ardeal și Banat.

La un moment dat, toate aceste organizații patronale au simțit nevoia de a crea un organism unic pe plan provincial (Transilvania și Banat), iar apoi pe plan național, inițiind tratative în acest scop cu Uniunea Generală a Industriașilor din România (U.G.I.R.).

Organizațiile întreprinzătorilor provinciali și-au intensificat activitatea, îndeosebi începând cu anul 1921, atât datorită condițiilor economice complexe, cât și datorită urmărilor grevei generale a muncitorimii, din octombrie 1920.

La 21 ianuarie 1921, Asociația Fabricanților din Banat a adresat un memoriu guvernului, în care menționa că, din cauza lipsei de numerar, a datoriilor contractate de întreprinderi la bănci, a defectiunilor de transport pe căile ferate, o serie de fabrici din Banat sunt pe cale să-și înceteze activitatea. Memoriul insistă îndeosebi asupra reluării transporturilor de mărfuri la C.F.R.¹⁰

Alte preocupări ale asociațiilor patronale regionale aveau în vedere conflictele de muncă și soluționarea lor prin tratative, contractul de muncă individual și colectiv, rezolvarea unor probleme sociale acute cum ar fi inflația, șomajul, asigurările sociale etc. Această idee a fost pe larg expusă la Adunarea de constituire a Asociației Patronilor din Cluj, organizată în data de 12 aprilie 1921. La întrunirea patronilor, dr. M. Farkas "evidențiază că străduința Asociației este colaborarea pașnică cu lucrătorii... Atrage atenția celor prezenți asupra pericolului ce s-ar naște

¹⁰ Înființată în anul 1919. Cf. Vasile Ciobanu, *Über die siebenbürgisch-sächsische Industrie während der Zwischenkriegszeit*, în *FVL*, 1993, 36, nr. 1, p.79. Ibidem, vezi și planul de electrificare al lui S. Dachler.

¹⁰ Arh. Stat. București, Fond Președinția Consiliului de Miniștri, Ds. 63/1921, f. 15.

din deteriorarea fizică și psihică a lucrătorilor, atunci când trebuie să facem față concurenței produselor industriale din alte țări - încât producția locală nu va putea concura tocmai în urma incapacității lucrătorilor de aici." El a ținut să sublinieze că "nu contra lucrătorilor, ci pentru lucrători, și astfel și pentru noi înființăm Asociația"¹¹.

În anul 1921 procesul de centralizare provincială a uniunilor patronale a făcut un mare pas înainte prin înființarea Biroului Central al Asociațiilor Patronale din Ardeal și Banat, care a adoptat o platformă comună de activitate și a ales o conducere unică sub președinția lui dr. Petru Groza¹², secretar general devenind Alexandru Böszörményi. Corporații industriale la scară provincială au fost organizate și în Basarabia (Sindicatul Industriașilor din Basarabia), cât și în Bucovina (Uniunea Industriașilor Bucoveneni).

Curând, uniunile provinciale au inițiat tratative cu Uniunea Generală a Industriașilor din România, convenindu-se ca organizațiile patronale și industriale din Ardeal, Banat, Basarabia și Bucovina să fie reprezentate paritar cu cele din Vechiul Regat în cadrul viitorului U.G.I.R., care urma să-și extindă activitatea pe teritoriul întregii României. În acest scop, Adunarea Generală extraordinară a U.G.I.R., din 2 octombrie 1921, a modificat articolul 4 din Statut, dându-i următoarea formulare: "Industriașii grupați în Uniuni regionale din teritoriile alipite, alcătuite din mai multe grupe de industrii, fac parte de drept din U.G.I.R., iar președinții lor vor fi considerați ca vicepreședinți în Comitetul de direcțiune al Uniunii cu drepturile prevăzute la art.5". Pe lângă aceasta, președinții tuturor celorlalte organizații recunoscute urmau să facă parte din Comitetul de Direcțiune¹³. Astfel a fost declanșat procesul de integrare a asociațiilor patronale locale în cadrul U.G.I.R., determinând reuniunea reprezentanților asociațiilor patronale din întreaga țară în data de 25 martie 1922, care "a vorbit în numele industriei din România întregită", făcându-se astfel "un pas mare ... menit să dea toată autoritatea necesară intervențiilor noastre", după cum s-a subliniat în raportul de activitate al U.G.I.R. pe anul 1922¹⁴, prezentat de ing. C.R. Mircea. Într-adevăr, "Convențiunea de aderare a Uniunilor regionale la U.G.I.R." prevedea că "Organizațiile industriale din teritoriile alipite aderă cu organizarea lor actuală la U.G.I.R. cu sediul la București. Se preciza, totuși, că "Uniunile ce aderă la U.G.I.R.... își păstrează mai departe independența lor..."¹⁵.

Pasul următor a constat în realizarea unei colaborări efective cu U.G.I.R., astfel încât demersurile asociațiilor locale puteau ajunge direct la guvern, ceea ce a contribuit în mare măsură la eficiența lor. Raportul de activitate al Asociației patronale clujene pe anul 1922 ținea să sublinieze, de altfel, că "asociația a înlăturat multe pericole ce amenințau pătura industrială din partea guvernului. În mai multe cazuri a dezarmat pe muncitorii care au întreprins atacuri care, în caz de reușită, ar fi conturbat bunul mers al producției"¹⁶.

Eficiența cu care acționa U.G.I.R., reprezentând interesele imediate și de perspectivă ale industriașilor din toate colțurile țării, era deci evidentă. Drept ur-

¹¹ Arh. Stat. Cluj, Fond Tribunalul Cluj, Secția I, Ds. nr. 63/1926, f. 196.

¹² *Idem*, f.223.

¹³ Chr. Staicovici, op. cit., p. 42-43.

¹⁴ *Buletinul Uniunii Generale a Industriașilor din România*, 1923, 2, nr. 9-10, p. 448.

¹⁵ Chr. Staicovici, op. cit., p. 52.

¹⁶ Arh. Stat. Cluj, Fond cit., Ds. nr. 63/1926, f.223.

mare, în anul 1922, Șt. Cerkez, președinte, și C.R. Mircea, director general al U.G.I.R., au trimis o adresă acelor industriști care încă nu au aderat la organizația patronală, subliniind că "a trecut vremea abținerilor" și că reuniunea tuturor întreprinzătorilor "ar permite guvernului țării să lucreze cu mai multă siguranță pentru remedierea tristei stări de lucruri de astăzi, știindu-se sprijinit pe concursul unanim al tuturor celor ce se îndeletnicesc cu munca industrială..."

Încă în cursul anului 1922 reprezentanții organizațiilor patronale provinciale au fost coopțați în Comitetul Uniunii Generale a Industriașilor din România, al cărui președinte era dr. Șt. Cerkez, iar Sigismund Szana din Timișoara și dr. Willy Czell din Brașov au devenit co-președinți. Vicepreședinți au fost aleși Alexandru Bădescu și Chr. Penescu-Kertsch, alături de dr. Moise Farkas și Paul Ballo, reprezentanții Transilvaniei. Pe lângă aceștia, Comitetul U.G.I.R. avea un număr mare de membri și membri de drept, în rândul cărora întâlneam oameni de afaceri, tehnocrați și politicieni din toate provinciile istorice și centrele industriale mai importante. Vechiul Regat era reprezentat de C.D. Bușilă, Silvio Marino, C.R. Mircea, Stelian Popescu, Virgil Toroceanu, D.D. Bragadiru, C.I. Brătianu, Corneliu Cassasovici, Tiberiu Eremia, Christian Staicovici, Șt. Solacoglu, C. Osiceanu și mulți alții. Reprezentanții Transilvaniei proveneau din Cluj (Virgil Dessila, Béla Hexner), Oradea (Izsó Rosenberg, Ladislau Szalai), Târgu-Mureș (Albert Bürger), Brașov (dr. Arthur Polony), Sibiu (Siegmond Dachler, dr. Reinhold Horvath), Turda, Mediaș, Zărnești etc. Deosebit de bine era reprezentată zona industrială din sud-vestul României: Timișoara avea nu mai puțin de șase reprezentanți în Comitet (Norbert Benedikt, Victor Blășianu, Rudolf Totis, Eduard Prochaszka etc), iar Aradul trei (Ștefan Mateescu, Ladislau Vigyázó etc). Delegații Basarabiei erau T.M. Kogan, O.C. Babici și Anton Novac (toți trei din Chișinău) iar industriașii Bucovinei l-au desemnat în Comitet pe Iosif Vihovici din Cernăuți.

Sarcina noului Comitet era aceea de a crea bazele organizatorice ale unei asociații patronale unice pe plan național și de a pregăti convocarea unei adunări generale la care să fie reprezentați toți industriașii din România. În acest scop a fost editat la 1 aprilie 1922 Buletinul Uniunii Generale a Industriașilor din România, pentru a furniza "toate informațiunile, toate știrile și orice articole cu caracter tehnic sau comercial, care ar putea ajuta la orientarea exactă a industriașilor în munca lor".

Toate aceste evenimente justificau afirmația rostită la adunarea generală a patronatului clujean din luna mai 1923, cum că "Asociația, în munca sa de consolidare, a ajuns astăzi la un punct important. Ca rezultat al muncii de organizare, este tot mai pronunțată dorința ca industria țării să fie grupată într-un organ unitar, nu numai la Cluj și București, dar și la Timișoara și în celelalte orașe"¹⁷.

Acest deziderat a fost realizat cu prilejul primei Adunări Generale a Uniunii tuturor Industriașilor din România întregită, convocată la 13 mai 1923 la Palatul Camerei de Comerț și Industrie din București, sub președinția lui Ștefan Cerkez, în prezența membrilor Comitetului Central al Uniunii și a reprezentanților tuturor Asociațiilor industriale, precum și ale întreprinderilor industriale cele mai importante din întreaga țară¹⁸.

În cuvântul de deschidere, președintele U.G.I.R. a subliniat străduințele încununate de succes "de a strânge legăturile cu toți industriașii din teritoriile

¹⁷ *Idem*, f. 222.

¹⁸ *Buletinul U.G.I.R.*, 1923, 2, nr. 9-10, p. 444.

alipite". Ștefan Cerkez a descris acest proces astfel: "Industriașii din teritoriile alipite, care la început au venit timizi în mijlocul nostru, căutând îngrădiri regionaliste, azi, din contră, ei sunt cei care - văzând armonia ce există și trebuie să existe între toți industriașii țării și văzând cum sunt apărute de Uniune interesele lor -, ei ne împing la o strângere cât mai mare sufletească. Acest lucru nu face decât să-i onoreze și le ridică și mai mult prestigiul lor. Activitatea industrială și economică ce acești colegi o desfășoară în mijlocul Uniunii să fie un exemplu de energie pentru toți industriașii din Vechiul Regat"¹⁹.

După discursul lui Șt. Cerkez și darea de seamă prezentată de ing. C.R. Mircea, secretarul general al U.G.I.R., Adunarea generală a hotărât să aleagă o comisie unică, formată din reprezentanții organizațiilor patronale din toate regiunile țării, pentru a prezenta ministrului industriei și celui al finanțelor doleanțele industriașilor. Această comisie unică a fost constituită din Șt. Cerkez, C.R. Mircea, W. Czell, S. Szana, M. Farkas, A. Polony, P. Groza, E. Lendvai, A. Bürger, Popovici-Mezin și Șt. Solacoglu. Delegația aleasă de Adunarea generală a U.G.I.R. s-a prezentat în data de 14 mai 1923 la ministrul industriei, Vasile P. Sassu, asistat de Cezar Popescu, directorul general al industriei. A urmat apoi audiența la ministrul de finanțe, Vintilă Brătianu. Aceste demersuri au inaugurat noua fază de dezvoltare a U.G.I.R., care a devenit o corporație reprezentativă ce acționa în mod unitar, în numele tuturor întreprinzătorilor din România, indiferent de proveniența regională, sau de originea lor etnică, atunci când era vorba de interesele comune ale patronilor industriali ca și clasă socială. Principiul acțiunii solidare se îmbina însă cu cel al autonomiei regionale sau profesionale. Acest lucru a fost preconizat chiar și de noul ministru al industriei și comerțului, Tancred Constantinescu, atunci când - cu ocazia instalării sale - a primit din partea unei delegații a U.G.I.R. un nou memoriu. Referindu-se la relațiile dintre fabricanți, salariați și reprezentarea intereselor lor specifice în fața guvernului, el a preconizat ca asociațiile patronale "să rămână pe viitor asociații autonome înființate pe regiuni cu o federală centrală, formată din delegați ai asociațiunilor regionale, federală care va fi organul consultativ al Ministerului Muncii"²⁰.

Prin urmare, constituirea organizației patronale centralizate la nivel național nu avea drept scop știrbirea atribuțiilor asociațiilor locale și involuția lor. Dimpotrivă, în anii 1923-1924 se manifestă o tendință spre consolidare a acestora. Astfel, în ce privește Clujul, Asociația Marilor Industriași din Cluj și raionul Cluj al Uniunii Forestiere din Ardeal au declarat că se vor înscrie individual în Asociația Patronilor din Cluj, pentru ca reprezentanții industriașilor din acest oraș să fie grupați într-un singur organ, denumit Asociația Patronilor și Marilor Industriași din Cluj²¹.

Chiar și oamenii de afaceri din capitală au simțit nevoia unei Asociații Patronale proprii, înființată cu ocazia adunării generale a industriașilor bucureșteni din data de 20 mai 1923²². Curând, Asociația Patronală din București a început să desfășoare o activitate energetică, colaborând cu reprezentanții U.G.I.R. la elaborarea proiectului de lege pentru asigurarea contra accidentelor. În urma propunerii lui Al. Bădescu, reprezentantul Asociației Patronale din București, s-a

¹⁹ *Idem*, p. 445.

²⁰ Chr. Staicovici, *op.cit.*, p. 81.

²¹ Arh. Stat. Cluj, Fond cit., Ds. nr. 63/1926, f. 223.

²² *Buletinul U.G.I.R.*, 1923, 2 nr. 9-10, p. 485.

constituit comisia pentru studierea acestei chestiuni, în care au fost reprezentați industriașii din întreaga țară: W. Dinermann, ing. M. Cioc, C.R. Mircea, dr. Al. Böszörményi (Cluj), dr. K. Jakobi (Timișoara), ing. Hildebrand (Cernăuți).

Totuși, industriașii din România considerau că cea mai eficientă formulă de apărare a intereselor lor o reprezintă înscrierea individuală sau în grup în cadrul U.G.I.R. Astfel, în luna mai 1923 a aderat la Uniune și Federația Industriașilor de articole zaharoase din România. Afluxul producătorilor industriali s-a accentuat în perioada următoare, astfel încât până în luna mai 1924 numărul membrilor a sporit la circa 1200, aproape în totalitate mari industriași, al căror capital însuma 3.5 miliarde lei, după cum s-a relevat la Adunarea generală a U.G.I.R. din același an²³.

De altfel, se poate considera că în anul 1924 U.G.I.R. a devenit o organizație matură, cu o structură organizatorică bine definită, a cărei activitate a dobândit atât scopuri precise, cât și metode adecvate pentru a le împlini. Structura ei foarte elastică permitea desfășurarea unor acțiuni individuale, regionale, sau pe ramuri de producție, dar în cele mai multe cazuri, Uniunea acționa ca un tot unitar. "Acest aport de muncă și competiție din toate unghiurile țării a dat acțiunii noastre o vigoare și o autoritate nebănuită. Am putut lua inițiativa în toate chestiunile privitoare la producția industrială a țării... Afară de aceasta, avem asigurarea că la luarea de orice măsuri în legătură cu viața industrială a țării, vom fi ascultați și noi; că tot ce se înfăptuiește în această direcție se va face în acord cu organizația noastră" - sublinia Darea de seamă a Uniunii pe anul 1924²⁴.

III. Structura organizatorică a Uniunii Generale a Industriașilor din România și modul ei de activitate

Uniunea Generală a Industriașilor din România admitea în componența ei atât membri individuali, cât și patroni asociați după criteriul profesional sau teritorial. Această asociație patronală organizată la nivel național nu făcea distincție între marii magnați ai industriei și micii întreprinzători, astfel încât numărul membrilor individuali a ajuns de ordinul miilor, dintre care două treimi erau însă mici industriași. Aceștia din urmă nu au mai considerat, la un moment dat, U.G.I.R. ca suficient de reprezentativă pentru interesele lor, astfel că s-au retras, încetul cu încetul, pentru a forma o organizație proprie²⁵ (Uniunea Generală a Micilor Industriași și Meseriași Patroni).

Din punct de vedere teritorial, U.G.I.R. avea cinci secții: I - Vechiul Regat, cuprinzând însă și acele întreprinderi care își aveau exploatarea în alte provincii, dar sediul lor social se afla la București. Aceasta era, de exemplu, situația societăților "Petroșani" și "Mica"; II - Secția Banat, cuprinzând două subdiviziuni, prin Asociațiunea Fabricanților din Banat, cu sediul la Timișoara, și Asociațiunea Întreprinderilor Industriale din Arad; III - Secția Basarabia, a cărei participare la lucrările U.G.I.R. era destul de redusă; IV - Secția Bucovina, reprezentată de Uniunea Industriașilor Bucovineni de la Cernăuți; V - Secția Transilvania, care

²³ *Idem*, 1924, 3, nr. 6, p. 266.

²⁴ Arh. Stat. București, Fond U.G.I.R., Ds nr. 13/1923, fasc. 2, p. 38-39.

²⁵ *Idem*, fasc. 4, p. 5.

reuncea Uniunea Industriaşilor Transilvăneni din Braşov, Uniunea Marilor Industriaşi din Cluj şi Uniunea Patronilor din Târgu-Mureş²⁶.

Începând cu anul 1925, unele organizaţii patronale locale, în special cele care aveau o rază de activitate mai întinsă, şi-au schimbat denumirea în Direcţii Regionale sau Filiale ale U.G.I.R. Astfel, la 16 aprilie 1925, asociaţia patronală din Cluj şi-a schimbat denumirea în "Uniunea Generală a Industriaşilor din România - Direcţia Regională Cluj", cu menţiunea că "grupări locale se pot înfiinţa în orice loc de pe regiunea Inspectoratului industrial Cluj". Statutul, obiectivele şi modul de activitate ale asociaţiei nu s-au schimbat însă, decât în foarte mică măsură.

Alte asociaţii, în care ponderea oamenilor de afaceri minoritari era deosebit de mare, şi-au păstrat paralel şi denumirea în limba maghiară (Munkaadók Szövetsége Marosvásárhely - Asociaţia Patronilor din Târgu-Mureş) sau germană (Bund der Siebenbürger Industriellen - Uniunea Industriaşilor Transilvăneni, la Braşov).

Situaţia era asemănătoare în cazul unor uniuni patronale care grupau întreprinderile din aceeaşi branşă, intitulate concomitent în trei limbi (Reuniunea Uzinelor Electrice din Teritoriile Alipite - Bund der Elektrizitätswerke in den angeschl. Gebiete Rumäniens - Romániához csatolt területek villamos müveinek Szövetsége).

Pe lângă aceasta, U.G.I.R. cuprindea o serie de asociaţii grupate după criteriul profesional, îmbinat uneori cu cel teritorial. În anul 1926, uniunile patronale care aveau o pondere deosebită, atât în activitatea U.G.I.R., cât şi în viaţa economică şi social-politică a întregii ţări, erau: Asociaţia Industriaşilor de Petrol, Asociaţia Fabricanţilor de Textile Vegetale, Sindicatul Fabricilor de Ciocolată, Cacao şi Bomboane, Sindicatul Fabricilor de Drojdie Comprimată, Sindicatul Fabricilor de Tricotaje şi Ciorapi, Uniunea Industriilor Metalurgice şi Miniere. Toate aceste uniuni profesionale îşi aveau sediul la Bucureşti. Altele aveau însă un caracter provincial, cum ar fi Sindicatul Forestier din Bucovina şi Uniunea Industriilor de Tricotaje şi Ţesături din Bucovina, care activau la Cernăuţi²⁷. În schimb, Reuniunea Uzinelor Electrice din Teritoriile Alipite îşi avea sediul la Sibiu, iar Sindicatul Morarilor din Basarabia, la Chişinău.

După anul 1926 procesul de unificare a întreprinderilor din aceeaşi branşă industrială s-a intensificat. De exemplu, uzinele electrice s-au grupat treptat, până în anul 1931, în Asociaţia Generală a Producătorilor şi Distribuitorilor de Energie Electrică din România.

Una din cele mai puternice asociaţii patronale din România a fost Uniunea Industriilor Metalurgice şi Miniere. Începuturile organizaţiei datează din iunie 1922, când, la Cluj, un grup de patroni a înfiinţat Uniunea Întreprinderilor Miniere şi Topitoare din Ardeal şi Banat la care au aderat, la început, reprezentanţii unor întreprinderi pentru extracţia cărbunelui, aurului, bauxitei, piritei şi granitului²⁸. Statutele Uniunii prevedeau că activitatea ei va urmări "reprezentarea continuă a tuturor intereselor comune ale întreprinderilor miniere referitoare la credite, impozite, vamă, comunicaţii şi asigurări şi ţinerea la curent a întreprinderilor miniere cu toate aceste chestiuni".

²⁶ *Idem*, fasc. 3.

²⁷ *Idem*, fasc. 5, p. 3-4.

²⁸ Arh. Stat. Cluj, Fond. cit., Ds. nr. 19/1924, f. 5-12, 30-31.

Membrii fondatori nu intenționau să rămână o organizație regională, dimpotrivă, încă la constituire s-a precizat că "adunarea generală declară în unanimitate că, după organizarea completă a uniunii în Ardeal și Banat, va lua măsuri și pentru organizarea unei uniuni generale a întreprinderilor miniere din întreaga țară".

Paralel cu aceasta, a început procesul de regrupare a puternicelor uzine metalurgice din România, la inițiativa Fabricii de vagoane și motoare "Astra"-Arad, care în decembrie 1922 a trimis "un proiect de statute în vederea formării unui sindicat siderurgic sau metalurgic în țară", pentru discutarea căruia a invitat la sediul ei din București reprezentanții firmelor metalurgice mai importante din întreaga Românie²⁹. În urma acestor demersuri, la 17 februarie 1923, au fost puse bazele organizației patronilor metalurgiști, denumită Uniunea Industriilor Metalurgice din România.

La începutul anului 1924, reprezentanții Uzinelor Reșița au propus ca toate asociațiile patronale care activau în branșele metalurgice și miniere să constituie un singur sindicat profesional. Noua organizație urma să poarte denumirea de Uniunea Industriilor Metalurgice și Miniere din România (U.I.M.M.R.) și urma să ralieze cele mai importante exploatări carbonifere, metalifere, cariere, precum și uzinele metalurgice³⁰. După noi tratative, propunerea a fost acceptată și astfel a luat naștere una din cele mai reprezentative organizații patronale din România, din care făceau parte marile întreprinderi "Reșița", "Astra", "N. Malaxa", "Vulcan", "Titan-Nădrag-Călan", "Petroșani", "Lupeni", "Mica" etc. Prezența într-o organizație, care reunea firme atât de puternice, dădea și mai multă greutate demersurilor întreprinse de reprezentanții lor.

U.I.M.M.R. și-a exprimat opinia în toate chestiunile de ordin economic și social care atingeau interesele ramurilor industriale pe care le reprezenta, luând parte cu mult dinamism și energie la viața publică a României. În anul 1926 U.I.M.M.R. a întocmit un proiect de Lege pentru protecția și încurajarea dezvoltării industriei naționale³¹; în anul următor a întreprins demersuri pe lângă Ministerul de Finanțe pentru a obține achitarea sumelor de ordinul sutelor de milioane pe care Administrația C.F.R. le datora întreprinderilor miniere și metalurgice.

U.I.M.M.R. s-a activizat în mod deosebit în anii 1928-1929, când cotitura în materie de politică economică a guvernului național-țărănesc a început să vină tot mai mult în contradicție cu interesele magnaților industriei metalurgice și miniere. Astfel, în anul 1929, firmele carbonifere au ținut să-și evidențieze punctul de vedere față de proiectul noii Legi a minelor, elaborând o serie de sugestii și observații pe care le-au trimis Ministerului de Industrie și Comerț prin intermediul U.I.M.M.R.³².

Dacă experiența dobândită de întreprinderile miniere și metalurgice a dovedit eficiența unor demersuri solidare, nu același lucru s-a întâmplat în alte ramuri de activitate.

²⁹ Arh. Stat. București, Fond. U.G.I.R., Ds. nr. 1/1922, f. 145-152.

³⁰ Arh. Stat. București, Fond. Uniunea Industriilor Metalurgice și Miniere din România (U.I.M.M.R.), Ds. nr. 6/1924, f. 110-111.

³¹ *Buletinul Industriei*, 1926-1927, 1, nr. 1, p. 32-39.

³² Arh. Stat. București, Fond U.I.M.M.R., Ds. nr. 4/1929, f. 114-125.

Deosebit de dificil s-a desfășurat reunirea organizațiilor patronale cu profil forestier la nivelul întregii țări. Existența a patru organizații provinciale nu era de natură să ușureze colaborarea întreprinzătorilor forestieri. Într-adevăr, Asociația Industriei Forestiere din Vechiul regat, Uniunea Forestieră din Ardeal și Banat, Sindicatul Forestier din Bucovina și Uniunea Forestieră din Basarabia nu își coordonau acțiunile nici pe plan intern, nici pe plan extern, ceea ce a dus la înrăutățirea situației comercianților români de lemnărie pe piața internațională.

La congresul general al industrișilor forestieri, ținut la București în anul 1923, C.R. Mircea, directorul general al U.G.I.R., a atras atenția aspra "neputinței în care se găsesc acele grupări răzlețe, de a apăra cu folos întreprinderile pe care le reprezintă, dacă nu se conving un moment mai devreme că interesul tuturor este să se aliească ca grupare specială, alături de celelalte grupări de industriști pe lângă U.G.I.R., căruia o bună parte aparțin individual"³³.

Într-adevăr, în anul următor, asociațiile patronale regionale din industria lemnului s-au înscris individual în U.G.I.R., dar colaborarea lor nu a atins un nivel satisfăcător până în anul 1928, când s-a constituit Sindicatul Industriilor Forestiere din România, în care întreprinderile forestiere dominate de capitalul italian (Concernul Foresta) au jucat un rol deosebit de important³⁴.

Acest exemplu relevă condițiile complexe cărora trebuia să le facă față U.G.I.R. pentru a încerca să armonizeze interesele industrișilor români. Desigur, acest lucru nu se putea realiza fără acceptarea unor norme precise de funcționare a organizației, fixate încă de la începuturile activității ei, prin statutul adoptat în anul 1903. Convenția de aderare a uniunilor regionale la U.G.I.R. nu a dus momentan la schimbarea statutului, ci a fixat doar termenii de colaborare în cadrul unei organizații care a devenit cu mult mai vastă - unul din acești termeni referindu-se la paritatea numerică de reprezentare în cadrul organelor conducătoare a U.G.I.R. a delegaților noilor provincii, cu cei proveniți din Vechiul Regat. Modificarea statutelor U.G.I.R. a avut loc de-abia în Adunarea Generală Extraordinară din 6 decembrie 1923 și a fost aprobată prin Jurnalul Consiliului de Miniștri Nr. 127 din 25 ianuarie 1924.

Noul statut consfințea principiul că "se va menține în orice caz paritatea între numărul membrilor din Vechiul Regat și a celor din provinciile alipite" în cadrul organelor de conducere ale U.G.I.R.³⁵. Organul de conducere suprem al Uniunii urma să fie Comitetul de Direcție, compus dintr-un președinte și câte patru vicepreședinți din partea reprezentanților Vechiului Regat, respectiv din partea noilor provincii. Un rol de seamă juca Comitetul Central al Uniunii, compus în anul 1924 din 20 de reprezentanți ai Vechiului Regat, provenind în majoritate din București, dar și din Craiova, Iași și Piatra Neamț. Cei 21 de delegați ai uniunilor regionale proveneau din Timișoara, Arad, Cernăuți, Brașov, Sibiu, Mediaș, Zărnești, Cluj, Turda, Baia Mare, Târgu-Mureș și Târnăveni.

Alte organe reprezentative ale Uniunii erau Biroul Central și Comisia Legislativă, care făceau propuneri parlamentului și guvernului pentru îmbunătățirea legislației industriale. Comitetul de Cenzori verifica gestiunea sumelor provenite din cotizațiile cu care contribuia fiecare membru al U.G.I.R. la buna ei funcționare.

³³ Buletinul U.G.I.R., 1923, 2, nr. 17-18, p. 585-586.

³⁴ N. Păun, I. Báthory, C. Ivaneș, *Capitalul italian în sistemul financiar european și penetrația lui în economia forestieră din România (1900-1930)*, AILAși, 1986, 23, tom 2, p. 652.

³⁵ Buletinul U.G.I.R., 1924, 3, nr. 1, p. 24.

Adoptarea noului Statut a avut efecte benefice asupra activității Uniunii: "Colaborarea între diferitele organizații regionale și centre a devenit din ce în ce mai strânsă și mai rodnică, iar numărul membrilor, atât din Vechiul Regat, cât și din provinciile alipite, a crescut neconținut, astfel că aproape nu exista în țară o industrie mai însemnată, care să nu facă parte din Uniunea Generală a Industriștilor din România"³⁶.

Acest Statut a rămas în vigoare până la data de 6 mai 1927, când Adunarea Generală Extraordinară a membrilor U.G.I.R. a votat în unanimitate proiectul pentru modificarea statutelor, elaborat de Biroul Uniunii, cu modificările suplimentare adoptate de Comitetul Central a Uniunii³⁷.

Conducerea U.G.I.R. desemnată în 1924 a funcționat până în anul 1927, când președinția a fost preluată de către C.D. Bușilă, administrator delegat al societății Uzinele de Fier și Domeniile Reșița (U.D.R.), firmă care a obținut un mare număr de reprezentanți în organele de conducere ale U.G.I.R.: Constantin Orghidan, Ioan Băltescu, Andrei Lupan. Alături de ei, ocupă poziții tot mai importante reprezentanții marilor concerne metalurgice formate după anul 1924: Max Auschnitt (societatea "Titan-Nădrag-Călan"), M.N. Schapira (Uzinele de vagoane "Astra" - Arad), Izidor Diamant (Uzinele Industria Sârmei - Câmpia Turzii), Nicolae Miclescu (Industria Aeronautică Română - Brașov)³⁸. De asemenea, sunt cooptați și alți membri ai vieții de afaceri ca: Ion Bujoiu, reprezentantul marilor societăți carbonifere din Valea Jiului, sau Virgil Alimănișteanu, reprezentant al marilor societăți petrolifere și carbonifere. De fapt, odată cu anul 1927, U.G.I.R. începe să fie dominată de coalitia branșelor metalurgice-petrolifere și miniere, controlate în mare parte de consorțiul băncilor liberale, care împreună au format un "lobby" ce a reușit să dobândească o influență predominantă asupra politicii economice guvernamentale.

Alături de C. Orghidan, vicepreședinți ai Uniunii au fost aleși Dionis de Anhauch, A. Bădescu, Albert Bürger, Traugott Copony, W. Dinermann, M. Farkas, C. Osiceanu, Chr. Penescu-Kertsch și Sigismund Szana.

Analizând compoziția organelor de conducere ale U.G.I.R. alese în anii 1922, 1924 sau 1927, din punct de vedere etnic și religios, trebuie remarcată prezența masivă a oamenilor de afaceri minoritari, pe lângă reprezentanții burgheziei române, care cunoaște și ea un puternic proces de consolidare.

Din punct de vedere numeric, dintre oamenii de afaceri minoritari, cel mai bine erau reprezentați industriașii germani, atât sași (dr. Willy Czell, Siegmund Dachler, Arthur Polony, Traugott Copony, Reinhold Horvath, Richard Rieger etc.) cât și șvabi (Norbert Benedikt, Rudolf Totis, Julius Neubauer, Oscar Weiser) și bucovineni (M. Schindler).

Oamenii de afaceri evrei, care făceau parte din conducerea U.G.I.R., chiar dacă nu aveau o pondere numerică prea mare, ocupau poziții economice de importanță fundamentală în viața economică a României. Max Auschnitt controla cartelul fabricilor de tablă și fontă turnată, M.N. Schapira - cartelul fabricilor de material rulant, Micu Zentler reprezenta societatea "Distribuția" a desfacerii produselor petrolifere, Mózes Farkas - industria de încălziminte, Izidor Diamant

³⁶ Chr. Staicovici, *op. cit.*, p. 103.

³⁷ *Buletinul U.G.I.R.*, 1927, 6, nr. 9.

³⁸ *Arh. Stat. București, Fond U.G.I.R.*, Ds. nr. 13/1923, fasc. 6.

- industria laminatelor de cuie și sârmă, iar Zsigmond Szana avea o mare influență în cercurile de afaceri ale orașului Timișoara și ale întregului Banat.

Oamenii de afaceri maghiari, cum ar fi Albert Bürger, Zsigmond Erdős, Elemér Gyárfás, Pál Ballo, Sándor Böszörményi, Béla Hexner, Kálmán Rimanóczy etc., deși numeroși, reprezentau de regulă întreprinderi de dimensiuni mijlocii.

Pe lângă aceștia, în special în organizațiile locale ale U.G.I.R., activau mulți industriași greci, armeni, bulgari, turci, ruși, sârbi, etc.

Armonizarea unor interese atât de diverse din punct de vedere teritorial, profesional, etnic sau religios reprezenta, desigur, o problemă extrem de delicată. Un rol important în soluționarea ei l-a jucat Buletinul U.G.I.R. "Ca organ al tuturor industriașilor, Buletinul și-a propus și a reușit să nu facă deosebire între o regiune geografică și alta, între industriași mari și mici, între cei de un crez religios și altul" - se sublinia în istoricul activității U.G.I.R.. Ca dovadă, Buletinul publica adesea și în limba germană lucrările congreselor U.G.I.R., precum și numeroase reclame comerciale în aceeași limbă. De altfel, limba germană, cunoscută în acea perioadă de majoritatea oamenilor de afaceri din Europa Centrală, a devenit o a doua limbă uzuală între oamenii de afaceri din întreaga Românie, pe lângă cea română. Ca dovadă, la întrunirea reprezentanților industriașilor din întreaga țară din martie 1922, Chr. Penescu-Kertsch - industriaș din Vechiul Regat - a rostit o cuvântare în limba germană "spre a fi mai bine înțeles de delegațiile din Ardeal și Bucovina". Limba germană era folosită în mod curent în corespondența comercială și chiar cea adresată conducerii U.G.I.R. și autorităților oficiale de către numeroși oameni de afaceri și firme din România. Membrii Asociației Patronale din Târgu-Mureș foloseau însă în mod frecvent limba maghiară, atât în corespondența curentă locală, cât și în relațiile cu conducerea centrală a U.G.I.R.

Armonizarea relațiilor dintre toți membrii organizațiilor patronale era absolut necesară, dacă se urmărea rezolvarea eficientă a problemelor complexe cărora trebuia să le facă față industria românească. Conform punctului de vedere exprimat de omul de afaceri sas Arthur Polony, toți industriași erau "pătrunși de convingerea că este o nevoie absolută, care nu mai poate fi amânată, de a aduna - pentru o soluționare sistematică, unitară, a chestiunilor generale referitoare la industria întregii țări - Uniunile industriale ale diferitelor părți din România Mare, într-o mare Uniune Generală Industrială, de a crea un front unic și strâns al industriei din întreaga Românie, păstrând în același timp interesele deosebite, organizația autonomă și terenul de activitate al fiecăreia din organizațiile existente". Într-adevăr, pe această cale, U.G.I.R. a dobândit o influență deosebită în viața social-politică a României.

Puterea de care dispunea U.G.I.R. în relațiile cu cele mai înalte cercuri guvernamentale reiese dintr-o scrisoare adresată lui N. Theodorescu, directorul general al societății "Petroșani", la 2 mai 1924, în care se exprimă fără echivoc faptul că "lucrările ce se execută în birourile noastre, în interes general, *tariful vamal, tarifele de transport pe C.F.R.*, de care atât Ministerul de Finanțe, cât și Direcțiunea Generală a C.F.R. țin cont, adoptând propunerile Uniunii Generale a Industriașilor aproape în întregime, sunt proba de silințele ce ne dăm ca să ajutăm industria cât mai mult posibil"³⁹.

³⁹ Arh. cit., Fond cit., Ds. nr. 2/1924, f. 156.

Organizațiile patronale înființate la nivel național, regional sau pe criterii profesionale dădeau deci naștere la foarte largi posibilități de intervenție firmelor industriale în materie de politică economică.

LUDOVIC BÁTHORY